

Особливості використання спеціальних знань при розслідуванні службових злочинів, пов'язаних із незаконним втручанням в приватне життя

Ткач Ольга Василівна, здобувач кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Необхідною передумовою успішного розслідування будь-якого злочину, в тому числі і службових злочинів, пов'язаних із незаконним втручанням в приватне життя, є використання спеціальних знань. З огляду на нещодавнє закріплення в чинному Кримінальному кодексі України норми, що встановлює кримінальну відповідальність за порушення недоторканості приватного життя (ст. 182), і відсутності комплексного дослідження криміналістичної характеристики цього злочину, науковцями не приділялося достатньої уваги методичі його розслідування, зокрема і особливостям використання спеціальних знань.

Узагальнення слідчої практики дають підстави для висновку, що в ході розслідування службових злочинів, пов'язаних із незаконним втручанням в приватне життя, досить часто виникає необхідність встановлювати юридично значущі обставини, що потребує застосування спеціальних знань. Найчастіше підготовка, вчинення і приховування злочинів вказаної категорії здійснюється в контексті правомірної діяльності особи, яка виконує свої службові обов'язки і виступає складовою системою управлінських, фінансових та інших операцій. Слідчі без допомоги спеціалістів в тій чи іншій галузі знань, як правило, не в змозі забезпечити належне розслідування у зв'язку із браком необхідних знань. У таких випадках кримінальним процесуальним законодавством слідчому надано право використовувати допомогу експертів, спеціалістів, перекладачів та інших осіб, котрі володіють спеціальними знаннями. У найбільш загальному розумінні спеціальні знання - це результат пізнання, сукупність відомостей у якій-небудь галузі. На нашу думку спеціальними знаннями є наукові, технічні та практичні знання отримані в результаті навчання або роботи за певною спеціальністю які застосовують для з'ясування обставин справи. Особами, які володіють спеціальними знаннями є слідчий; оперативні працівники, начальник слідчого підрозділу; спеціалісти; експерти; особи, що володіють знаннями в галузі науки, техніки, мистецтва і ремесла, але не наділені процесуальними правами експерта або спеціаліста.

Злочини, пов'язані з незаконним втручанням в приватне життя вчиняються шляхом зловживання владою або службовим становищем, перевищенням влади або службових повноважень, виданням завідомо неправдивого документа. Для того, щоб особа виконуючи свої службові обов'язки вчинила такий злочин як порушення недоторканості приватного життя, вона має мати відповідну професію, займати посаду відповідно до

отриманої освіти, навичок, вмінь. Відповідно до чинного КК України службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом. Варто зазначити, що особливістю службових злочинів, пов'язаних з незаконним втручанням в приватне життя є доступ до конфіденційної інформації потерпілого. Як свідчить аналіз слідчої та судової практики за період 2012-2015 років, особами, які вчиняють службові злочини з неправомірним використанням конфіденційної інформації про особу потерпілого, є нотаріуси, працівники різних відомств, установ, підприємств. Залучення осіб які володіють спеціальними знаннями знаходиться в безпосередньому зв'язку зі способом вчинення порушень недоторканності приватного життя та способом приховування цих порушень. Доспособів вчинення зазначеного злочину належать збирання інформації про склад сім'ї конкретної особи, паспортні дані, в яких міститься конфіденційна інформація щодо серій, номерів паспортів членів сім'ї, їх дати народження, місця реєстрації та здійснення незаконного поширення конфіденційної інформації про осіб без їх згоди, третім особам.

При розслідуванні злочинів у сфері службової діяльності слідчим залучаються різного роду фахівці. Так, у слідчих оглядах, у проведенні допитів, у судових експертизах та інших слідчих (розшукових) діях, беруть участь фахівці-криміналісти, експерти, допомога яких є необхідною слідчому в наступних випадках: для відновлення даних з пошкоджених та майже знищених носіїв, на яких міститься конфіденційна інформація про особу потерпілого та інформація, яка дає змогу визначити особу злочинця. У цьому разі залучаються спеціалісти із знаннями комп'ютерної техніки, додаткових інформаційних носіїв та ІТ-технологій; для пошуку та відновлення частково знищених відбитків пальців: запрошують експертів-криміналістів; для відновлення пошкоджених фотографій, відеозаписів, які можуть вказати на особу злочинця, залучають осіб зі спеціальними знаннями в області фотографії та відео, фотозйомки.

Зважаючи на викладене, можна дійти висновку, що особливістю використання спеціальних знань при розслідуванні службових злочинів, пов'язаних із незаконним втручанням в приватне життя є тісний зв'язок способу вчинення злочину та приховування скоєних порушень із залученням до участі у слідчій (розшуковій) дії (оперативно-розшуковому заході) фахівців що володіють науковими, технічними та іншими спеціальними знаннями.